

УДК 336.763

Андреева Г.І., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Державного вищого навчального закладу «УАБС НБУ» м. Суми

Андреев А.В., к.е.н., доцент, директор консалтингової фірми «В.Ф.С.» м. Київ

РОЛЬ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ХЕДЖУВАННЯ

Учасники ринкових відносин постійно наражаються на ризик втрат внаслідок несприятливого розвитку кон'юнктури ринку. Це змушує їх прогнозувати майбутню ситуацію та шукати ефективні способи управління ризиками. Одним з таких способів є хеджування, яке полягає у нейтралізації несприятливих коливань кон'юнктури ринку для інвестора (виробника) або споживача того чи іншого активу (товару), тобто перенесення ризику зміни ціни з однієї особи (хеджера) на іншу (спекулянта). Проте такий розподіл є умовним, оскільки сторонами угоди можуть виступати й два хеджери, коли один з них страхується від ризику підвищення, а інший - зниження ціни. Хеджування спроможне захистити хеджера від втрат, але, в той же час, позбавляє його можливості скористатися сприятливим розвитком кон'юнктури.

Ризики можна кількісно оцінити та захистити активи за допомогою різних інструментів і технологій. Стратегія хеджування це сукупність конкретних інструментів хеджування й способів їх застосування з метою зменшення цінових ризиків. В залежності від форми організації торгівлі, всі інструменти хеджування можна поділити на біржові та позабіржові (табл.1). Позабіржові інструменти хеджування це, в першу чергу, форвардні контракти, опціони й товарні свопи.

Таблиця 1

Відмінності біржових і позабіржових інструментів хеджування

Показники	Позабіржовий ринок	Біржовий ринок
Інструменти	Форвардні контракти Опціони Свопи	Ф'ючерсні контракти Опціони
Характеристики контрактів	Будь-які, залежать від угоди між покупцем і продавцем	Стандартизовані. Біржа визначає основні характеристики контрактів, які обертаються на біржі у специфікації контрактів
Учасники угоди	Покупець і продавець	Покупець, продавець і біржа
Гарантії виконання контракту	Відсутні. Учасники угоди не застраховані від невиконання контракту	Біржа

Угоди укладаються безпосередньо між контрагентами або за посередництвом дилерів. Біржові інструменти хеджування представлені ф'ючерсами і опціонами. Торгівля ними здійснюється на спеціалізованих торговельних майданчиках (біржах). Слід зазначити, що однією із сторін в кожній угоді купівлі\продажу являється рахункова палата біржі, яка гарантує виконання учасниками угод своїх зобов'язань. Переваги й недоліки інструментів хеджування наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Переваги й недоліки інструментів хеджування

Позабіржові інструменти		Біржові інструменти	
переваги	недоліки	переваги	недоліки
Враховують вимоги клієнта щодо типу товару, розмір партії та умови постачання	Низька ліквідність: розірвання угоди пов'язано із значними матеріальними втратами; відносно високі накладні витрати; суттєві обмеження на мінімальний розмір партії; складність пошуку контрагента; при укладанні прямих угод між продавцем і покупцем виникає ризик невиконання сторонами своїх зобов'язань.	Висока ліквідність ринку (позиція може бути відкрита і ліквідована у будь-який час); висока надійність – контрагентом за кожною угодою виступає рахункова палата біржі; порівняно низькі накладні витрати на укладання угоди; доступність – торгівля на більшості бірж може здійснюватись з будь-якої точки світу завдяки засобам телекомунікації.	Жорсткі обмеження на тип товару, розміри партії, умови і строки постачання; ф'ючерсна ціна.

Використання строкових біржових інструментів з метою хеджування угод із реальним товаром основане на тому, що ф'ючерсна ціна товару і його ціна на спотовому (касовому) ринку змінюється значною мірою паралельно.

При порушенні цієї умови існувала б можливість арбітражних операцій між спотовим і строковим ринками.

Слід зазначити, вибір того чи іншого інструменту хеджування повинен здійснюватися тільки після ретельного аналізу потреб бізнесу хеджера, економічної ситуації на ринку, економіки в цілому. Основною відмінністю хеджування від інших операцій на строковому ринку є те, що його метою являється не здобуття додаткового прибутку, а зниження ризику потенційних втрат. Отже, ефективне використання похідних інструментів й способів хеджування здатне приносити додаткові переваги при адекватних витратах, а в деяких випадках, і безпосередній прибуток від операцій хеджування на тривалий час.

